

Mäntsälän kunnan vammaisneuvoston ja Mäntsälän ja Pornaisten yhteisen ikäihmisten neuvoston lausunto Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Mäntsälän kunnan vammaisneuvosto ja Mäntsälän ja Pornaisten yhteinen ikäihmisten neuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta.

Palvelustrategiasta säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 11 §). Hyvinvointialueen on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa. Palvelustrategiassa on otettava huomioon 22 §:ssä tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet.

Palvelustrategiassa hyvinvointialue päättää järjestämisvastuulleen kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi hyvinvointialue asettaa palvelustrategiassa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus.

Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista palvelustrategian laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä.

Alkusyksystä lausunnoilla olleessa Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa 2023–2025 todettiin, että sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelustrategia on osa hyvinvointialuestrategian laadintaa ja että strategioista tulisi muodostua selkeä ja ehyt kokonaisuus. Hyvinvointialuestrategian mukaan asukkaat näkevät tärkeimpänä hyvinvointialueen kehittämiskohteena oikea-aikaisen avun saamisen sekä riittävään ja hyvinvoivaan henkilöstöön sekä palvelujen sujuvuuteen panostamisen. Neuvostot täydentävät edellä mainittua seuraavasti: tärkein hyvinvointialueen kehittämiskohde on oikea-aikaisen avun saaminen kotikunnasta, kohtuullisen matkan päästä sekä palvelujen sujuvuuteen ja riittävään, motivoituneeseen sekä hyvinvoivaan henkilöstöön panostaminen.

Nyt lausuttavana olevassa palvelustrategiassa keskeisimmiksi palvelujen järjestämisen periaatteiksi on määritelty 12 periaatetta: 1. monituottajuusmalli, 2. vertailtavuus, 3. strategisten hankintojen kyvykkyys, 4. valvonta ja sopimusohjaus, 5. verkostoyhteistyö, 6. asukkaiden ja henkilöstön osallisuus, 7. markkinoiden kehittäminen, 8. kevennetty palvelurakenne, 9. asiakasohjaus ja palveluiden yhteensovittaminen, 10. riittävä oma palvelutuotanto, 11. ekologinen kestävyys palvelutuotannossa, 12. palvelujen verkosto.

Monituottajuusmalli -periaatteen mukaan palvelut tulee tuottaa yhdessä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Neuvostojen näkemyksen mukaan on tärkeää, että palvelut tuotetaan palveluketjujen katkeamatta ja asiakaslähtöisesti. Kaikkien asukkaiden tulee saada yhdenvertaiset palvelut riippumatta siitä, kuka palvelut tuottaa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen käytöstä syntyneiden potilastietojen tulee siirtyä eri palveluntuottajien välillä sujuvasti ja ajantasaisesti niin, että asukkaan hoitopolku on yhtenäinen ja että asukas saa tarvitsemansa palvelut ilman viiveitä. Hyvinvointialueen tulee pystyä pitämään omaa

palvelutuotantoon riittävällä määrällä ja tasolla, jotta palvelut ovat vakaalla ja ennustettavalla pohjalla.

Vertailtavuus -periaatteen mukaan oman palvelutuotannon kustannusrakenne tulee selvittää, jotta vertailu parhaan tuotantotavan valitsemiseksi on mahdollista. Neuvostojen näkemyksen mukaan on tärkeää, että palveluja järjestäessä ja tuottaessa huomioidaan kustannusvaikuttavuuden lisäksi myös asukkaiden tarpeet, kokemukset sekä palaute palveluista ja niiden saannista.

Valvonta ja sopimusohjaus -periaatteen mukaan palvelujen järjestäjän tehtävänä on valvoa, että asukkaat saavat lainsäädännön ja palvelupäätösten mukaiset palvelut. Tämä on neuvostojen mielestä erittäin tärkeä periaate. Palvelut tulee saada lainmukaisesti ja palvelupäätösten mukaisten palvelujen antamisessa erityistä huomiota tulee kiinnittää erityistä tukea tarvitsevien asukkaan edun toteutumiseen. Mikäli lainmukaisten palvelujen järjestämisessä tai palvelupäätösten mukaisissa palveluissa huomataan puutteita, tulee havaitut puutteet korjata välittömästi.

Verkostoyhteistyö -periaatteen mukaan palvelujen järjestäjä saa tehtävänsä tukea laajalta verkostolta. Periaatteessa mainittujen verkostojen lisäksi tulee neuvostojen mielestä tunnistaa ja huomioida myös kolmannen ja neljännen sektorin toiminta osana palveluja. Esimerkiksi järjestötoiminnan voidaan nähdä lisäävän palveluja käyttävän asukkaan tietoa sairaudesta ja siten vahvistavan hänen osallisuuttaan omaan hoitoon ja palveluihin.

Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus -periaatteen mukaan palvelut muotoillaan asukkaiden tarpeiden mukaisesti yhteydenottotapoja rajaamatta ja asukkaita osallistetaan omaan hoitoonsa. Neuvostojen näkemyksen mukaan yhteydenottotapojen tulee olla yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla ja saavutettavissa. Esimerkiksi kuulovammaisten tulee voida asioida palveluissa viestittämällä tai henkilökohtaisesti paikan päällä viittomakielen tulkin kanssa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Heidän tulee voida asioida palveluissa myös virka-ajan ulkopuolella, sillä tällä hetkellä yleinen hätänumero tekstiviestillä toimii vain klo 16.00 saakka. Yhteydenoton palveluihin tulee onnistua yhtä helposti, oli kyseessä sitten digipalveluja käyttämätön henkilö tai henkilö, jolla on rajoitteita kuulossa tai näössä tai muussa vastaavassa. Neuvostot nostavat esille, että asukkaiden osallisuuden vahvistaminen omaan hoitoon ja palveluihin tarkoittaa asukkaan äärelle pysähtymistä, kohtaamista, kuuntelua ja eri hoitovaihtoehtoista keskustelua. Tämä vaatii aikaa ja henkilöstöresurssia.

Kevennetty palvelurakenne -periaatteen neuvostot näkevät myönteisenä. Palveluja tulee saada matalalla kynnyksellä ja varhaisessa vaiheessa. Tässäkin palvelumuodossa asukkaan asian äärelle tulee olla mahdollisuus pysähtyä ja kohdata kyseinen henkilö kokonaisvaltaisesti.

Asiakasohjaus ja palvelujen yhteensovittaminen -periaatteen mukaan lähineuvonnan tulee toteutua yhdenvertaisesti ja yksilöllisesti. Painopisteen mukaan palvelukokonaisuudet suunnitellaan yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti niin, että asukas saa tarvitsemansa palvelun oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. Tämä painopiste nähdään neuvostoissa erityisen tärkeänä ja sen nähdään olevan linjassa myös asukkaiden esiintuomien tärkeimpien hyvinvointialueen kehittämiskohteiden kanssa.

Palvelujen verkosto -periaate korostaa lähipalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä niiden turvaamista useilla eri palvelumuodoilla. Neuvostot näkevät hyvänä asiana, että lähipalvelun käyttäjälleen tuottama lisäarvo on tunnistettu palvelustrategiassa. Neuvostojen näkökulmasta lähineuvonnan ja -palvelujen tulee toteutua alueellisella tasolla yhdenvertaisesti. Peruspalvelujen pysyminen jokaisessa kunnassa on ensiarvoisen tärkeää, sillä hyvien peruspalvelujen tulee olla lähellä kuntalaisia. Neuvostot katsovat, että lähipalvelut on taattava kussakin kunnassa kunnan koosta ja sijainnista riippumatta. Jokaisessa kunnassa on järjestettävä kiireellistä ja kiireetöntä hoitoa sekä lähineuvontaa ja -palvelua.

Neuvostot toivovat mahdollisimman pian strategian vahvistamisen jälkeen selkokielistä selvitystä siitä, mitä palvelustrategia käytännössä tarkoittaa, miten palvelut tullaan jatkossa järjestämään Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella ja mitä muutoksia palveluihin nyt lausunnoilla oleva palvelustrategia tuo. Neuvostot nostavat myös esille, että palvelujen strategisen järjestämisen oikeaan suuntaan on mahdotonta ottaa kantaa, sillä lausuntopyynnössä ei esitelty keskeisten periaatteiden avainmittareita.

Mäntsälässä 7.11.2022

Mäntsälän vammaisneuvosto ja Mäntsälän ja Pornaisten yhteinen ikäihmisten neuvosto